LAUSUNTO

19.4.2017 83/01/17

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite: HE 269/2016 vp
Liiketoimintakiellosta annetun lain muuttaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset liiketoimintakiellosta annettuun lakiin (LTKieltoL) ja konkurssilakiin (KonkL) ovat tarkoituksenmukaisia ja kannatettavia.

Lausuntoni koskee erityisesti liiketoimintakiellon edellytysten arviointia konkurssitilanteessa ja ehdotuksia, jotka koskevat lakisääteisten velvollisuuksien olennaista laiminlyöntiä liiketoimintakiellon perusteena. Viimeksi mainitut tapaukset ovat käytännössä harvinaisia: esityksen mukaan vuosina 2000–2015 liiketoimintakieltoon määrättiin muun kuin rikollisen menettelyn perusteella vain viisi henkilöä.

Oikeudesta pyytää liiketoimintakiellon edellytysten tutkintaa

Esityksessä laajennettaisiin piiriä, jolla on oikeus pyytää liiketoimintakiellon määräämisedellytysten tutkintaa. Tällä hetkellä lakisääteisten velvollisuuksien olennaista laiminlyöntiä koskevassa tutkinnassa aloitteen on tultava syyttäjältä samaan tapaan kuin rikollisen menettelyn yhteydessä.

Tutkintaan liittyvän aloiteoikeuden kannalta avainasemassa ovat LTKieltoL 21 a §:n 3 momentissa tarkoitetut viranomaiset, joiden tehtävänä on valvoa liiketoimintakiellon noudattamista. Näitä viranomaisia ovat vero-, tulli-, ulosotto- ja palkkaturvaviranomainen, konkurssiasiamies, julkisista varoista avustuksia ja etuuksia myöntävät viranomaiset sekä elinkeinotoimintaan liittyviä lupa- ja valvontatehtäviä hoitavat viranomaiset.

Konkurssiasiamiehen toimisto
The Office of Bankruptcy Ombudsman
Ratapihantie 9
00520 HELSINKI
Puhelin 029 566 5111
Faksi 029 566 5110
Sähköposti etunimi.sukunimi@oikeus.fi
www.konkurssiasiamies.fi

Oikeus pyytää tutkintaa lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnistä esitetään annettavaksi syyttäjän ohella sanotuille valvontaviranomaisille. Tästä olisi kuitenkin yksi poikkeus: konkurssiasiamiehelle ei annettaisi aloiteoikeutta, vaan konkurssitilanteessa pyynnön voisi esittää konkurssipesän pesänhoitaja.

Esitys vastaa tältä osin konkurssiasiamiehen valmisteluvaiheessa esittämää mallia. Toisin kuin muut laissa tarkoitetut valvontaviranomaiset konkurssiasiamies ei ole omassa toiminnassaan säännönmukaisesti yhteyksissä liiketoiminnan harjoittajiin. Konkurssiasiamies valvoo pesänhoitajia, jotka puolestaan ovat suorassa yhteydessä velallisyritysten edustajiin.

Perusteluissa kuvatulla tavalla tutkintapyynnön kannalta merkityksellisiä havaintoja kertyy konkurssitilanteessa nimenomaan pesänhoitajalle. Siksi on tarkoituksenmukaista antaa aloiteoikeus suoraan hänelle. Jos oikeus olisi konkurssiasiamiehellä, tämä olisi joka tapauksessa riippuvainen pesänhoitajan havainnoista, ja tutkintaketjuun tulisi tarpeettomia lisävaiheita. Sama koskee kiellon edellytyksiä tutkivaa poliisia tai tulliviranomaista. Asioinnin keskittäminen suoraan pesänhoitajan ja esitutkintaviranomaisen väliseksi on järkevä ja tarkoituksenmukainen ratkaisu.

Pesänhoitajan ilmoitusvelvollisuutta koskevat muutokset

Ehdotettu toimintamalli on linjakas siinäkin mielessä, että pesänhoitajalla on jo konkurssilain nojalla velvollisuus tehdä tietyissä tilanteissa velallisesta rikosilmoitus. Nyt pesänhoitaja toimisi saman kaavan mukaan, liittyipä tutkintapyyntö rikosepäilyyn tai liiketoimintakiellon edellytyksiin. Olen samaa mieltä esityksen kanssa siltäkin osin, että liiketoimintakiellon edellytyksiin liittyviä havaintoja ei enää tarvitsisi erikseen saattaa syyttäjän tietoon, joten tätä koskeva KonkL 9 luvun 2 §:n 4 momentti voidaan tarpeettomana kumota.

Pesänhoitaja saa nykyisin rikosilmoitukseen liittyvästä lisätyöstä valtion varoista palkkiota ja kustannusten korvausta enintään 600 euroa, mikäli konkurssipesän varat eivät niihin riitä. Olisi johdonmukaista, että pesänhoitaja

saisi esityksen mukaisesti vastaavalaisen palkkion myös liiketoimintakiellon edellytyksiin liittyvästä tutkintapyynnöstä. Tapausten harvinaisuuden vuoksi muutoksen taloudelliset vaikutukset jäänevät vähäisiksi.

Liitetoimintakiellon määräämisen edellytykset

Nykyisin lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyönti voi olosuhteista riippumatta johtaa liiketoimintakiellon määräämiseen (LTKieltoL 3 § 1 mom 1 kohta). Esityksen mukaan näin olisi kuitenkin vain silloin, kun laiminlyönti johtuu muusta kuin maksukyvyttömyydestä. Maksukyvyttömyys voisi liiketoimintakiellon edellytyksiä arvioitaessa muodostaa hyväksyttävän syyn sille, ettei velvoitteita ole hoidettu. Muutos vaikuttaa pääsääntönä perustellulta ja on perusteluissa esitetyin tavoin linjassa myös yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan sääntelyn kanssa.

Lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti voisi perustelujen mukaan johtaa maksukyvyttömyystilanteessakin liiketoimintakieltoon, jos velvoitteet jätetään hoitamatta pitkän ajan kuluessa järjestelmällisesti tai muutoin keinottelunluonteisesti. Konkurssitilanteessa nämä seikat tulevat esille pesänhoitajan laatiessa selvitystä velallisesta ja velallisen konkurssia edeltävästä toiminnasta (velallisselvitys). Tässäkin mielessä tutkintaa koskevan aloiteoikeuden antaminen pesänhoitajalle on perusteltu ratkaisu.

Konkurssiasiamies Helena Kontkanen

Toimistopäällikkö Pekka Pulkamo